

Περί Μελαγχολίας

Διδάσκων: Αναπλ. Καθηγητής Δημήτριος Καργιώτης

1^η ενότητα: «Εισαγωγή»

Περιγραφή θεματικής ενότητας: Εισαγωγή. Πρόγραμμα του μαθήματος.

Διασάφηση εννοιών. Σημασιολογικό εύρος του όρου και ιστορικο-θεωρητική εισαγωγή στην εξέλιξη των περιεχομένων του από την Αρχαιότητα στην Αναγέννηση.

Λέξεις κλειδιά: Ψυχική διαταραχή, διάθεση, ιδιοσυγκρασία, ιδιοφυΐα, δημιουργικότητα.

Ανάλυση - Σχολιασμός

Ο Δάντης Αλιγκέρι (Dante Alighieri, 1265 – 1321) ήταν ένας από τους σημαντικότερους Ιταλούς ποιητές. Θεωρείται ο πρώτος σημαντικός δημιουργός στην ιταλική ποίηση ενώ το περίφημο έργο του, η Θεία Κωμωδία, εκτιμάται έως σήμερα ως ένα από τα σημαντικότερα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Το θέμα της Θείας Κωμωδίας είναι το φανταστικό ταξίδι του συγγραφέα στο βασίλειο των νεκρών. Ο αφηγητής-πρωταγωνιστής έχει ως οδηγό τον επικό ποιητή Βιργίλιο και τη Βεατρίκη. Η ιδέα ενός ταξιδιού στον Άδη και στον Παράδεισο είχε ασφαλώς προηγηθεί στην αρχαιότητα, τόσο στον Όμηρο με τον Οδυσσέα όσο και στον Βιργίλιο με τον Αινεία. Το έργο χωρίζεται σε τρία μέρη: Κόλαση, Καθαρτήριο και Παράδεισος. Κάθε μέρος περιλαμβάνει 33 ωδές και μία εισαγωγική.

Ανάλυση – Σχολιασμός (συνέχεια)

Στην Κόλαση, η οποία περιγράφεται να έχει κωνοειδή μορφή, ο Δάντης ιεραρχεί τα αμαρτήματα και τις τιμωρίες που τους αντιστοιχούν παρουσιάζοντας χαρακτηριστικές εικόνων ανθρώπων που υποφέρουν εξαιτίας τους.

**Ακολουθούν τα υπό εξέταση κείμενα με τις
μεταφράσεις τους**

CANTO VII

ché tutto l'oro ch'è sotto la luna
e che già fu, di quest'anime stanche
66 non potrebbe farne posare una".
"Maestro mio", diss'io, "or mi di anche:
questa fortuna di che tu mi tocche,
69 che è, che i ben del mondo ha sí tra branche?".
E quelli a me: "Oh creature sciocche,
quanta ignoranza è quella che v'offende!
72 Or vo' che tu mia sentenza ne 'mbocche.
Colui lo cui saver tutto trascende,
fece li cieli e diè lor chi conduce
75 sí, ch'ogne parte ad ogne parte splende,
distribuendo igualmente la luce.
Similmente a li splendor mondani
78 ordinò general ministra e duce
che permutasse a tempo li ben vani
di gente in gente e d'uno in altro sangue,
81 oltre la difension d'i senni umani;
per ch'una gente impera e l'altra langue,
seguendo lo giudicio di costei,
84 che è occulto come in erba l'angue.
Vostro saver non ha contasto a lei:
questa provvede, giudica, e persegue
87 suo regno come il loro li altri dèi.
Le sue permutazion non hanno triegue:
necessità la fa esser veloce;
90 sí spesso vien chi vicenda consegue.
Quest'è colei ch'è tanto posta in croce
pur da color che le dovrien dar lode,
93 dandole biasmo a torto e mala voce;
ma ella s'è beata e ciò non ode:
con l'altre prime creature lieta
96 volve sua spera e beata si gode.

ὄλου τοῦ κόσμου τὸ χρυσάφι
 ὅσο ἦτανε καὶ θρίσκειται κάτω ἀπὸ τὸ φεγγάρι, δὲ μπορεῖ
 66 νὰ ξεκουράσει οὔτε καὶ μιὰ ἀποσταμένη ἐδῶ ψυχρή».

«Δάσκαλε, πές μου ἀκόμη», τοῦ λέω,
 «σὰν τί 'ναι τούτη ἡ τύχη ποῦ γι' αὐτὴν μιλάς,
 69 ποῦ τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου στὰ νύχια της κρατᾶ;»

Κι αὐτὸς σὲ μέ: «Ἵπλάσματα μωρὰ,
 πόση εἶναι ἡ ἀγνοια ποῦ σᾶς τυραννᾶ!
 72 Τώρα τὴ γνώση μου θὰ σὲ ταῖσω.

Αὐτὸς ποῦ ἡ σοφία του ὄλα τὰ ξεπερνᾶ,
 τοὺς οὐρανοὺς σχημάτισε κι ἔδωσέ τους ποιός νὰ τοὺς κυβερνᾶ,
 75 ἔτσι ποῦ μοιρασμένο εἶναι σωστά τὸ φῶς,
 κι ὄλα τῶν οὐρανῶν τὰ μέρη νὰ φωτίζει

Ἔτσι καὶ γιὰ τὰ ἐγκόσμια τὰ λαμπρὰ
 78 ἔρριπεν ὁδηγήτρα καὶ κυρὰ
 μὲ τὸν καιρὸ νὰ τὰ ξαναμοιράζει τὰ μάταια τ' ἀγαθὰ
 ἀπὸ τὸν ἕνα τὸ λαὸ στὸν ἄλλον κι ἀπὸ φαμίλια σὲ φαμίλια,

81 πάνω ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τις βουλές
 γι' αὐτὸ καὶ κυβερνᾶει ἕνας λαὸς κι οἱ ἄλλοι σκύθουνε
 τις κεφαλές, ἀκολουθώντας τις δικές της τις βουλές,
 84 ποῦ σὰν τὸ φίδι εἶναι κρυμμένες στὸ γρασιδί.

Ἡ γνώση σας νὰ ἐναντιωθεῖ δὲν τὸ μπορεῖ:
 αὐτὴ προβλέπει, κρίνει κι ἐκτελεῖ
 87 μὲς στὸ βασίλειό της, ἔπως καὶ στὰ δικά τους οἱ ἀγγέλοι.

Οἱ ἀλλαγές της δὲν ἔχουνε σταματημό:
 ἡ ἀνάγκη τὴν κάνει νὰ 'ναι γρήγορη
 90 γι' αὐτὸ ἀλλάζουνε συχνὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους οἱ καιροί.

Αὐτὴ 'ναι ποῦ τόσο τὴν κατηγοροῦν
 κι αὐτοὶ ἀκόμη ποῦ ἔπρεπε νὰ τὴ δοξολογοῦν,
 93 φήμη τῆς δίνουνε κακὴ κι ἄδικα τὴν κατηγοροῦν
 μ' αὐτὴ, ὄντας εὐλογημένη, ἐτοῦτα διόλου δὲν φηρᾶ:
 96 μὲ τ' ἄλλα τέλεια πλάσματα, χαρούμενη,
 τὴ σφαῖρα της γυρνᾶ κι εὐλογημένη κυβερνᾶ.

CANTO VII

Or discendiamo omai a maggior pieta;
già ogni stella cade che saliva

99 quand'io mi mossi, e 'l troppo star si vieta".

Noi ricidemmo il cerchio a l'altra riva
sovr'una fonte che bolle e riversa

102 per un fossato che da lei deriva.

L'acqua era buia assai più che persa;
e noi, in compagnia de l'onde bige,

105 intrammo giù per una via diversa.

In la palude va c'ha nome Stige
questo tristo ruscel, quand'è disceso

108 al piè de le maligne piagge grige.

E io, che di mirare stava inteso,
vidi genti fangose in quel pantano,

111 ignude tutte, con semblante offeso.

Queste sì percotean non pur con mano,
ma con la testa e col petto e coi piedi,

114 troncandosi co' denti a brano a brano.

Lo buon maestro disse: "Figlio, or vedi
l'anime di color cui vinse l'ira;

117 e anche vo' che tu per certo credi

che sotto l'acqua è gente che sospira
e fanno pullular quest'acqua al summo,

120 come l'occhio ti dice, u' che s'aggira.

Fitti nel limo dicon: "Tristi fummo
ne l'aere dolce che dal sol s'allegra,

123 portando dentro accidioso fumo:

or ci attristiam ne la belletta negra".

Quest'inno si gorgoglian ne la strozza,

126 ché dir nol posson con parola integra".

Così girammo de la lorda pozza

grand'arco, tra la ripa secca e 'l mézzo,
con li occhi vòliti a chi del fango ingozza.

99 Τώρα όμως, σέ πόνους πιά πολλούς ἄς κατεβοῦμε
τ' ἀστέρια πού ἀνέβαιναν σάν ξεκίνησα, νά δύσαν πάνε,
καί δέ μᾶς ἐπιτρέπεται πολὺ γιὰ νά σταθοῦμε».

102 Τὸ γύρο κάναμε τοῦ κύκλου ὡς τὴν ἀπέναντι πλευρά
πού ἦταν πηγὴ πού χοχλακίζει κι ὕστερα πιά κατρακυλᾷ
σ' ἓνα κανάλι πού ἔχε σκάψει μὲ τὰ διὰ τῆς τὰ νερά.

105 Πιὸ σκοτεινὰ ἦταν τὰ νερά τῆς κι ἀπ' τὸ μαῦρο.
Τὰ κύματα τὰ ταραγμένα ἀκολουθώντας,
δίπλα σέ κακοτράχαλο στρατί, φτάσαμε κάτω, χαμηλά.

108 Ἐτοῦτο τὸ πικρὸ ποτάμι σάν κατέβει
ἀπὸ τ' ἀπότομα σταχτόχρωμα γκρεμινά,
σέ βάλτο πέφτει, πού τ' ὄνομά του Στύγα.

111 Κι ἐγὼ πού κοίταξα προσεχτικά,
ἀνθρώπους βλέπω μὲς στὴ λάσπη,
ὀλόγυμνους καί μ' ὄψην ὀργισμένη.

114 Τοῦτοι χτυπιόντουσαν κι ὄχι μονάχα μὲ τὰ χέρια,
παρὰ μὲ τὸ κεφάλι, μὲ τὸ στήθος, μὲ τὰ πόδια,
καί μὲ τὰ δόντια τους ξεσκίζονταν κομμάτια.

117 Λέει ὁ καλὸς μου ὁ δάσκαλος: «Καί τώρα, γιέ μου,
κοίταξε ἐκείνους πού τοὺς ἐξουσιάζει ἡ ὀργή
καί νά πιστέψεις θέλω, καί μὲ σιγουριά,

120 πῶς κι ἄλλοι ἀναστενάζουν κάτω ἀπ' τὰ νερά
καί φυσαλλίδες κάνουν πᾶ' σταῦ νεροῦ τὴν κορυφή,
ὅπως κι ἐσύ τὸ βλέπεις, ὅπου τὸ μάτι κι ἂν στραφεῖ.

123 "Γρουσοῦζηδες σταθήκαμε", λένε στὸ βοῦρκο βουτηγμένοι,
"σάν ἦμαστε στὸν πασίχαρον ἀγέρα πού ὁ ἥλιος τὸν γλυκαίνει
κι εἴχαμε μέσα μας τὸ μόλυσμα τῆς ἀπραξίας:

126 καί τώρα, μέσα στὸν μαῦρο βοῦρκο εἴμαστε λυπημένοι".
Ἐτοῦτο τὸ τροπάριο μπουρμπουλιζοῦνε μὲ τὸ λαρύγγι,
ἀφοῦ σεκτὸ ἓνα λόγο γιὰ νά βγάλουν δὲ μποροῦνε».

Ἐτσι κάναμε ἓνα γύρο μακρὸ πᾶν' ἀπ' τὸ βάλτο,
ἀνάμεσα στεγνὸ γκρεμινὸ καί βοῦρκο,
τὰ μάτια μας κοιτάζοντας αὐτοὺς πού κατάπιναν λάσπη.